

DE AANPAK VAN BEDREIGING EN INTIMIDATIE VAN LOKALE POLITICI

VANUIT EEN BESTUURS- EN ORGANISATIEWETENSCHAPPELIJK PERSPECTIEF

Besturen en Organiseren van publieke vraagstukken
Analyseren & Adviseren

Docent: Martijn van der Meulen
Lloyd-Leonard Opdam (2212870)

14 maart 2025
Bachelor leerjaar 3

“Je kijkt vanaf dan toch over je schouder en voelt je niet meer veilig in je eigen omgeving.” Met deze woorden schetst Theo Segers, burgemeester van de gemeente Molenlanden, de impact van bedreigingen en intimidatie op lokale politici. Hoewel het totale aantal bedreigingen afneemt, neemt de ernst ervan juist toe (NOS, 2024). Het probleem blijft structureel: begin vorig jaar meldde Binnenlands Bestuur (2024) dat bijna de helft van alle lokale politici te maken heeft gehad met bedreiging en intimidatie. Bovendien worden deze bedreigingen steeds persoonlijker (van Loosbroek, 2023). Dit heeft een afschrikkend effect op inwoners die zich willen inzetten voor hun gemeenschap. “Het zou slecht zijn als mensen hierdoor niet meer de politiek in gaan,” waarschuwt raadslid Verstappen (NOS, 2024). En als degenen die ondanks deze dreiging dan toch actief worden of blijven, heeft intimidatie gevolgen. Sommigen verharden namelijk in hun opvattingen, terwijl anderen juist terughoudender worden (van Goch, 2024). Veiligheid is van cruciaal belang, maar juist op het laagste bestuursniveau, binnen het Huis van Thorbecke, is deze extra kwetsbaar. Gemeenteraadsleden en wethouders staan direct in contact met burgers en daarmee ook met de daders van bedreigingen en intimidatie.

De veiligheid van raadsleden is daarmee onzeker. De werkelijke risico's en de exacte omvang van het probleem blijven onduidelijk, mede door onderrapportage en wisselende ervaringen (Bouwmeester & van Miltenburg, 2024). Daarnaast is de aanpak institutioneel complex doordat gemeenten, de politie, het Openbaar Ministerie en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) allemaal betrokken zijn, terwijl hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden niet altijd helder gedefinieerd zijn (Kolthoff et al., 2020). Bovendien verschillen de visies op mogelijke oplossingen en de percepties van veiligheid onder lokale politici (Pinas, Schaap, & Van Stokkom, 2023), wat leidt tot uiteenlopende benaderingen en belangen. Deze combinatie van onzekerheid, institutionele complexiteit en sociale meervoudigheid maakt de aanpak van bedreigingen en intimidatie een typisch Wicked Problem (Head & Alford, 2015).

De overheid wil het tij keren en zien zich in zekere mate verantwoordelijk. Dit doen ze door onder andere een steunpakket om de impact van online haat te dempen, het versterken en stimuleren van kennisdeling tussen overheden, politie en Openbaar Ministerie en door het weerbaar maken van kleinere gemeenten tegen druk van buitenaf (Raadsleden.nl, 2024). Daarbij is registratie en melden van incidenten superbelangrijk aldus minister Judith Uitermark (BZK) (Uitermark, 2024). Ruim zes op de tien lokale politici en de helft van de medewerkers meldden het incident bij de daarvoor aangewezen persoon in de organisatie niet (Raadsleden.nl, 2024). Het wel melden van incidenten is cruciaal omdat er dan gemonitord kan worden hoe groot het probleem nou werkelijk is en kunnen er concrete oplossingen bedacht worden (Uitermark, 2024). Daarom hebben verschillende gemeenten registratie -en meldpunten opgezet (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2021).

In dit paper wordt de huidige aanpak van bedreiging en intimidatie van lokale politici geanalyseerd, met een focus op waar het misgaat vanuit het Bestuurs- en Organisatiewetenschappelijk perspectief.

Huidige aanpak bedreiging en intimidatie lokale politici

Om lokale politici beter te beschermen is er een aanpak opgezet om meer trainingen beschikbaar te maken en wordt er ingezet op betere registratie. Hoewel de helft van de

organisaties nu een systeem voor incidentregistratie heeft, wordt dit niet voldoende gebruikt. Zo zien we bij bestaande incidentensystemen dat slechts een kwart van de werknemers met een publieke taak aangeeft dat incidenten daadwerkelijk worden geregistreerd (Abraham, Flight, & Roorda, 2011). Dit betekent dat er onvoldoende zicht is op de omvang en aard van de incidenten, wat essentieel is voor het ontwikkelen en monitoren van effectief veiligheidsbeleid (Raadsleden.nl, 2024). Minister van Binnenlandse Zaken en Koninklijke relaties Judith Uitermark gaf aan dat de aanpak dan ook begint met weten, en dat daarom melding moet worden gemaakt van incidenten. Zij benadrukte in de richting van raadsleden: “Als je het niet voor jezelf doet, doe het dan voor de democratie”.

De aanpak legt haar nadruk dus veel op de eigen verantwoordelijkheid van het melden. Hierbij ervaren lokale politici verder weinig ondersteuning vanuit de gemeenten, gemeenteraad en partij blijkt uit onderzoek (van Goch, 2024).

Wie doet wat

De verantwoordelijkheid voor een effectieve aanpak van dit probleem is moeilijk te duiden. Volgens de theorie van **Multi-Level Governance (MLG)** (Breeman & van Noort, 2023) is besluitvorming en beleidsuitvoering niet langer gecentraliseerd bij één bestuursniveau, maar verspreid over verschillende lagen van de overheid en soms ook private actoren. Dit fenomeen is hier duidelijk zichtbaar: het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninklijke relaties voelt zich deels verantwoordelijk, evenals gemeenten en lokale politieke partijen. Daarnaast wijzen zowel het Rijk als de decentrale overheden op de rol die de politie en het Openbaar Ministerie (OM) zouden kunnen spelen, wat leidt tot een gefragmenteerd verantwoordelijkheidsgevoel en een gebrek aan een gecoördineerde aanpak.

Binnen het **MLG-model** wordt **governance** gekenmerkt door horizontale en verticale samenwerking (Breeman & van Noort, 2023). In dit geval zien we dat de samenwerking vooral plaatsvindt tussen het Rijk en de gemeenten (verticaal), waarbij BZK handvatten biedt voor ondersteuning (Rijksoverheid, 2022). Tegelijkertijd behouden gemeenten de autonomie om deze ondersteuning al dan niet te benutten, wat past binnen het idee van gedecentraliseerd bestuur. De rol van het OM en de politie in deze samenwerking blijft echter diffuus, aangezien zij geen directe verantwoordelijkheid dragen voor de beleidsvorming of implementatie op dit vlak. Dit leidt ertoe dat er geen eenduidige aanpak tot stand komt (Kolthoff et al., 2020) en dat beleidsmaatregelen versnipperd en inconsistent worden uitgevoerd. Een concreet gevolg van deze fragmentatie is dat de registratie van incidenten moeizaam verloopt. Raadsleden ervaren een gebrek aan duidelijkheid over waar zij incidenten moeten melden (Kolthoff et al., 2020), wat resulteert in onderrapportage. De statistieken weerspiegelen deze verwarring: 13% meldt incidenten bij het decentraal bestuur. Een andere 13% doet dit bij de gemeente, waar de meeste raadsleden (75%) vinden dat de verantwoordelijkheid voor de beveiliging van lokale politici ligt (Kolthoff et al., 2020).

Te weinig ondersteuning

In de praktijk blijkt echter dat deze toegewezen verantwoordelijkheid vaak onvoldoende wordt gedragen. Uit ervaringen van lokale politici blijkt dat ondersteuning bij bedreiging en intimidatie niet altijd adequaat wordt geboden (Pinas, Schaap, & Van Stokkom, 2023). Hoewel twee derde van de raadsleden aangeeft voldoende ondersteuning te ontvangen, ervaart 17% een tekort aan bescherming en hulp (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2016).

Deze aanpak weerspiegelt een sterke oriëntatie op het **Market-model** (Stone, 2012), waarin politici als individuele actoren worden gezien die zelf verantwoordelijk zijn voor hun veiligheid. Binnen dit model wordt bedreiging en intimidatie benaderd als een persoonlijk risico dat de politicus zelf moet regelen, bijvoorbeeld door aangifte te doen of beveiligingsmaatregelen te nemen. Dit zorgt ervoor dat kwetsbare politici zich geïsoleerd kunnen voelen en mogelijk minder geneigd zijn om bedreigingen te melden (van Goch, 2024). Daarentegen biedt het **Polis-model** een alternatief perspectief, waarin politieke bedreigingen worden gezien als een collectief probleem dat een gestructureerde en institutionele aanpak vereist (Stone, 2012).

Veiligheid zou moeten worden beschouwd als een basisvoorwaarde binnen de arbeidsomstandigheden van lokale politici, vergelijkbaar met andere hygiënefactoren (Herzberg, 1959) binnen organisaties die mensen nodig hebben (een randvoorwaarde) om geen ontevredenheid te ervaren. Ook de Piramide van Maslow (1943) stelt dat lokale politici pas optimaal kunnen functioneren als zij zich veilig voelen. Veiligheid is vooral nú nodig, omdat ruim een kwart van de vertrekkende raadsleden stoppen vanwege de hoge werkdruk (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2024), die nu nog hoger wordt door het moeten omgaan met bedreiging en intimidatie (van Goch, 2024). Ook de werkwijze wordt beïnvloed (Zacka, 2017). Zo past bijna een kwart van de raadsleden hun stemgedrag al aan, wat kan leiden tot terughoudendheid in het politieke debat (zelfcensuur) en het afhaken van lokale politici (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2016).

Organiserende professionaliteit

Volgens de website van de Rijksoverheid vertegenwoordigen raadsleden de inwoners van een gemeente. Daarnaast stellen zij algemene regels vast en controleren zij of het college van burgemeester en wethouders (college van B&W) het beleid correct uitvoert (Rijksoverheid, z.d.). Dit vormt de kern van hun professie. In de praktijk blijkt echter dat de aanpak van bedreigingen en intimidatie een aanzienlijk aantal extra taken met zich meebrengt.

Het Stappenplan Melding en Aangifte voor Politieke Ambtsdragers (BZK & JuV, 2021), dat door veel gemeenten wordt gevolgd, schrijft voor dat raadsleden zelf melding moeten maken van bedreigingen, zoveel mogelijk informatie moeten verzamelen en een afspraak met de politie moeten regelen (BZK & JuV, 2021). Hoewel deze procedures op het eerste gezicht een gestructureerde aanpak lijken te bieden, ervaren veel raadsleden een gebrek aan informatie hierover (van Goch, 2024). Zo is 18% van de raadsleden niet op de hoogte van de mogelijkheid om dreigingen te melden bij hun griffier of via de burgemeester aangifte te doen. Daarnaast weet bijna de helft niet dat er landelijke meldpunten bestaan, zoals de Vertrouwenslijn en Veilige Publieke Taak (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2016). Dit gebrek aan bewustzijn vergroot niet alleen het gevoel van onveiligheid onder raadsleden, maar legt ook de verantwoordelijkheid voor hun eigen bescherming grotendeels bij henzelf. Hierdoor komt de zorg voor veiligheid bovenop hun primaire takenpakket te liggen.

In het klassieke model van professionaliteit (Noordegraaf & Siderius, 2016) staat expertise en vakbekwaamheid centraal binnen een duidelijk afgebakende professie. Raadsleden moeten nu echter ook bijdragen aan het organiseren van hun eigen veiligheid, wat vraagt om een bredere set aan vaardigheden. Binnen organiserende professionaliteit betekent dit het zelfstandig risico's herkennen, melding maken van bedreigingen, maar ook zelf de juiste ondersteuning zoeken en de beschikbare procedures volgen. Deze verschuiving naar

organiserende professionaliteit legt een hoge mentale en praktische belasting op raadsleden (van Goch, 2024).

De autonomie die raadsleden hebben in de aanpak van bedreigingen en intimidatie raakt de theorie van hybride professionaliteit (Noordegraaf & Siderius, 2016), waarin een spanningsveld bestaat tussen autonomie en controle. Daarnaast zorgt deze zelfbeslissingsruimte met de huidige middelen en ondersteuning er niet voor dat de middelen (registratie -en meldpunten) worden benut (Abraham, Flight, & Roorda, 2011). De cultuur binnen de organisaties die heerst over bedreigingen en intimidatie werkt daarbij als hoge drempel (Middelburg & Marijnissen, 2021). Zonder tastbare uitingen van ondersteuning, of publieke statements van burgemeesters en gezamenlijke initiatieven binnen de raad, blijft registratie een bureaucratische handeling zonder diepe betekenis voor de organisatiecultuur. Het sluit dan niet aan bij de diepgewortelde betekenissen, rituelen en symbolen (Rafaeli & Worline, 1999) binnen de organisatiecultuur en wordt niet gezien als een collectief probleem. In veel gemeenten heerst de norm dat politiek een hard vak is en dat het incasseren van weerstand, zelfs in de vorm van bedreigingen, als **'part of the job'** (Bouwmeester & van Miltenburg, 2024. Pinas, Schaap, & Van Stokkom, 2023) wordt gezien. Dit wijst op een proces van normalisering (Laermans, 2012), waarbij grensoverschrijdend gedrag zoals intimidatie en bedreiging niet langer als uitzonderlijk wordt gezien, maar als een geaccepteerd onderdeel van de functie van een raadslid. Registraties blijven daardoor achterwege (Middelburg & Marijnissen, 2021) omdat er geen collectief gedeeld verhaal is dat het belang ervan onderstreept. Minister Uitermark zei het al treffend bij Eva: "een nieuwe norm stellen, dit pikken we niet meer."

Reflectie

Door de ervaren gebrekkige ondersteuning krijgen raadsleden een breder takenpakket en moeten zij zich ook als organiserende professionals opstellen. Dit verhoogt de werkdruk en gaat ten koste van hun welzijn. Bovendien toont Maslow's Piramide van Behoeften aan dat een gebrek aan veiligheid en ondersteuning demotiverend werkt, wat de bereidheid om melding te maken verder verkleint. Zonder duidelijke richtlijnen en institutionele ondersteuning voelen raadsleden zich vaak gedwongen om bedreigingen te accepteren als **'part of the job'**. Dit wordt versterkt door de heersende werkcultuur waarin de **symbolic frame** laat zien dat bedreiging en intimidatie genormaliseerd zijn. Dit legt bloot dat het niet alleen een kwestie is van beleid of protocollen, maar ook van de gedeelde overtuigingen en normen binnen de organisatie (gemeente).

In plaats van alleen te onderzoeken hoe meldprocedures functioneren, biedt het B&O-perspectief een breder en dieper inzicht in de onderliggende organisatievraagstukken, zoals de motivatie van medewerkers, de werkcultuur, en de dynamiek binnen het bestuur. Toch kan de B&O bril ook als oppervlakkig worden ervaren. Het is sterk gericht op processen binnen de organisatie, waardoor het mogelijk minder oog heeft voor de complexe en externe invloeden die ook een rol spelen in het fenomeen van intimidatie en bedreigingen van lokale politici. Zo richten deze invalshoeken zich te weinig op de juridische aspecten (rechten) en mist het de blik op de politieke dynamiek (politicologie). Daarnaast erkent de literatuur veel mentale problemen bij lokale politici die te maken hebben (gehad) met bedreiging en intimidatie. Een psychologische bril zou dieper kunnen analyseren waar de huidige aanpak misgaat omtrent ondersteuning en redenen om niet incidenten te registreren. Ook zou een socioloog kunnen

bijdragen aan de gelijkheid omtrent toegang tot registratiesystemen en ondersteuningsmaatregelen. Denk hierbij aan sociale netwerken en discriminatie.

Kortom, biedt B&O een breed beeld maar mist het wel cruciale invalshoeken om de aanpak van bedreiging en intimidatie van lokale politici te analyseren.

Literatuurlijst

- Abraham, M., Flight, S., & Roorda, W. (2011). Agressie en geweld tegen werknemers met een publieke taak. DSP-groep. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.dsp-groep.nl/wp-content/uploads/11sfvpt2 Onderzoeksrapport Agressie en geweld Publieke Taak DSP-groep.pdf>
- Binnenlands Bestuur. (2024, 14 mei). Bijna helft lokale politica's heeft te maken met online-intimidatie. Geraadpleegd op 15 februari 2025, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/bestuur-en-organisatie/bijna-helft-lokale-politica's-heeft-te-maken-met-online-agressie>
- Bouwmeester, J., & van Miltenburg, C. (2024, 17 december). Trend toenemende agressie en intimidatie tegen decentrale politici niet gekeerd. Ipsos Publiek. Geraadpleegd op 15 februari 2025, van <https://www.ipsos-publiek.nl/actueel/trend-toenemende-agressie-en-intimidatie-tegen-decentrale-politici-niet-gekeerd/>
- Breeman, G., & van Noort, W. (2023). De bestuurlijke kaart van Nederland: Het openbaar bestuur en zijn omgeving in nationaal perspectief (8e editie). Coutinho. Geraadpleegd op 12 maart 2025.
- Goch, van, E.-L. (2024). "Wekenlang met buikpijn naar de raadsvergadering": De invloed van bedreigingen op de manier waarop gemeenteraadsleden hun werk uitoefenen (Master's thesis, Universiteit Utrecht). Departement Bestuurs- en Organisatiewetenschap (USBO). Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/47907/Emma-Li%20van%20Goch%20De%20invloed%20van%20bedreigingen%20op%20hoe%20gemeenteraadsleden%20hun%20werk%20uitoefenen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Head, B. W., & Alford, J. (2015). Wicked problems: Implications for public policy and management. Administration & Society, 47(6), 711–739. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://doi.org/10.1177/0095399713481601>
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). The motivation to work. New Jersey: John Wiley & Sons Inc. Geraadpleegd op 12 maart 2025.
- Uitermark, J. (2024, 17 december). Minister Judith Uitermark over de bedreigingen van lokale politici (Televisieprogramma 'Eva', minuut 4-19). Geraadpleegd op 14 maart 2025, van <https://eva.avrotros.nl/artikel/minister-judith-uitemark-over-de-bedreigingen-van-lokale-politici-319>
- Klein Kranenburg, L., Brookman, S., van Miltenburg, C., Bouwmeester, J., Weijkamp, E., & de Jong, B. (2022). Monitor integriteit en veiligheid 2022. I&O Research & Bureau BING i.o.v. ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Geraadpleegd op 12 maart 2025, van <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2022/06/01/monitor-integriteit-en-veiligheid-2022>
- Kolthoff, E., Marijnissen, D., Smulders, I., de Winter, M., Molenschot, M., & van Ostaaijen, J. (2020, 10 december). Bedreigingen en intimidaties tegen publieke ambtsdragers. Avans Hogeschool. Geraadpleegd op 15 februari 2025, van https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/201020_commissie_binnenlandse_zaken_rapport_bedreiging_en_intimidaties_tegen_publieke_ambtsdragers_avans_hogeschool.pdf
- Laermans, R. (2012). De maatschappij van de sociologie (H. 1). Boom. Geraadpleegd op 12 maart 2025.
- Loosbroek, van, S. (2023, 9 november). Lokale politici worden vaker bedreigd: 'Angst dat er iemand voor je deur staat groeit'. Mare. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://www.mareonline.nl/achtergrond/lokale-politici-steeds-vaker-geintimideerd-de-angst-dat-er-iemand-voor-je-deur-staat-groeit/>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological Review, 50(4), 370–396. Geraadpleegd op 14 maart 2025, van <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Middelburg, M., & Marijnissen, D. (2021, 29 november). Bedreiging en intimidatie van politici: Oorzaken, gevolgen, en overkeken implicaties. Geraadpleegd op 14 maart 2025, van https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vlo7l383ixc9/nieuws/bedreiging_en_intimidatie_van_politici
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, & Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2021). Stappenplan melding en aangifte voor politieke ambtsdragers. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/11/01/stappenplan-melding-en-aangifte-voor-politieke-ambtsdragers>
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. (2016, 11 februari). Zeven procent van raadsleden dreigt te stoppen als gevolg van agressie. Geraadpleegd op 14 maart 2025, van <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/zeven-procent-van-raadsleden-dreigt-te-stoppen-als-gevolg-van-agressie>
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. (2016, 11 februari). Schrik vanwege aantal raadsleden dat dreigt te stoppen. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/schrik-vanwege-aantal-raadsleden-dat-dreigt-te-stoppen>

- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. (2021, 20 april). Melden van agressie en intimidatie blijkt in de praktijk niet vanzelfsprekend. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/melden-van-agressie-en-intimidatie-blijkt-in-de-praktijk-niet-vanzelfsprekend/>
- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. (2024, 15 april). Steeds meer raadsleden stoppen vanwege hoge werkdruk. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/steeds-meer-raadsleden-stoppen-vanwege-hoge-werkdruk/>
- Noordegraaf, M., & Siderius, K. (2016). Perspectieven op publieke professionaliteit: Van professionals (in organisaties) naar organiserende professionaliteit. Public Governance and Management, UU LEG Research, USG Public Matters, Utrecht University. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.fb03.uni-frankfurt.de/134996508.pdf>
- NOS. (2024, 17 december). Lokale politici minder bedreigd, maar incidenten voelen ernstiger. Geraadpleegd op 13 februari 2025, van <https://nos.nl/artikel/2548698-lokale-politici-minder-bedreigd-maar-incidenten-voelen-ernstiger>
- Pinas, M., Schaap, D., & Stokkom, B. van (2023). Agressie en geweld tegen ambtenaren-OOV: In de spotlight van de burgemeester. Tijdschrift voor Veiligheid, 22(1), 3-22. Geraadpleegd op 15 februari 2025, van <https://doi.org/10.5553/TvV.000048>
- Raadsleden.nl. (2024, 18 december). Vier op de tien raadsleden geconfronteerd met agressie en intimidatie. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/vier-op-de-tien-raadsleden-geconfronteerd-met-agressie-en-intimidatie/>
- Rafaeli, A. & Worline, M. (1999). Symbols in Organizational Culture. In N.M. Ashkanasy, C.P.M. Wilderom & M.F. Peterson (Eds.), Handbook of Organizational Culture and Climate. California: Sage Publications. Geraadpleegd op 12 maart 2025, van [https://goal-lab.psych.umn.edu/orgPsych/readings/15.%20Climate%20&%20Culture/Rafaeli%20&%20Worline%20\(2000\).pdf](https://goal-lab.psych.umn.edu/orgPsych/readings/15.%20Climate%20&%20Culture/Rafaeli%20&%20Worline%20(2000).pdf)
- Rijksoverheid. (2022, 6 juli). Helpt politieke ambtsdragers heeft te maken met agressie of geweld. Geraadpleegd op 12 maart 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/07/06/helpt-politiek-ambtsdragers-heeft-te-maken-met-agressie-of-geweld>
- Rijksoverheid. (z.d.). Raadsleden. Rijksoverheid. Geraadpleegd op 13 maart 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/raadsleden#:~:text=Een%20raadslid%20moet%20de%20inwoners,van%20de%20inwoners%20goed%20afwegen.&text=Raadsleden%20behandelen%20ook%20veel%20praktische,%2C%20gezondheidszorg%2C%20cultuur%20en%20sport.>
- Stone, D. (2012). Policy paradox: The art of political decision making (3e ed.). W.W. Norton & Company. Geraadpleegd op 13 maart 2025.
- Zacka, B. (2017). When the state meets the street: Public service and moral agency. Cambridge, MA: Harvard University Press. Geraadpleegd op 14 maart 2025, van https://polisci.mit.edu/files/ps/imce/faculty/documents/Bernardo_Zacka_When_the_State_Meets_the_Street.pdf